

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.2.28>

Мех Ю.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Салієва К.А.

*студентка 3 курсу факультету міжнародного та європейського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Киргізова В.С.

*студентка 4 курсу факультету міжнародного та європейського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Упродовж останніх десятиліть стали актуальними питання партнерської співпраці між державним та приватним сектором в певних галузях суспільного життя, в тому числі у секторі безпеки. Згідно із Стратегією національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» 2020 року [1] одним із пріоритетних національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є розвиток державно-приватного партнерства (далі – ДПП). У Стратегії зазначено, що держава забезпечить дієву координацію й чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони, інших державних органів, територіальних громад, бізнесу, громадянського суспільства та населення в запобіганні й реагуванні на загрози та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій (п. 47); держава створить ефективну систему безпеки та стійкості критичної інфраструктури, засновану на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та державно-приватному партнерстві (п. 48); оборонно-промисловий комплекс забезпечуватиме потреби Збройних Сил України, інших складових елементів сектору безпеки і оборони України в озброєнні та військовій техніці, інвестуватиме в розвиток технологій, виробничих

потужностей, людських ресурсів, залучатиме інвестиції, братиме участь у спільних міжнародних проектах, реалізуватиме потенціал державно-приватного партнерства, виступатиме у такий спосіб драйвером економічного зростання (п. 61). Таким чином, Стратегія декларує можливість державно-приватного партнерства в окремих сферах.

В умовах сьогодення, у воєнний час, при повномасштабному вторгненні російської федерації на територію України стає зрозуміло, що у вирішенні завдань значну допомогу державі надають приватні партнери. Введення на території України воєнного стану, згідно Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. [2], що спричинило поєднання сил державного та приватного секторів у досягненні загальнодержавних для України цілей, засвідчило, що державно-приватне партнерство можливе не лише у сферах освіти, культури, економіки, архітектури, але й також у сфері оборони та безпеки. Водночас існують конкретні проблеми реалізації, які стримують повноцінний розвиток цієї форми співпраці. Ретельний розгляд та вирішення цих окремих проблем становлять ключовий етап для покращення ефективності та успіш-

ної реалізації державно-приватного партнерства в секторі безпеки України. Таким чином, це питання є актуальним та вимагає уваги для створення ефективних умов та прозорих механізмів з метою забезпечення успішної реалізації партнерства між державою та приватним сектором у сфері національної безпеки.

Аналізуючи останні дослідження та публікації в галузі державно-приватного партнерства в секторі безпеки України, можна визначити вагому увагу вчених до цього питання. Зокрема, праці В. Бойко, О. Єрменчука, В. Круглова, О. Маркєєва, В. Настюка, В. Паливоди, М. Пальчика, Б. Розвадовського, Ю. Романюка, О. Червякової та інших дозволяють виявити ключові аспекти та пріоритети ДПП в сфері національної безпеки. Науковці акцентують свою увагу на порівнянні вітчизняного та зарубіжного досвіду, спрямовуючи зусилля на виявлення спільних та відмінних рис у цій галузі. Водночас необхідність подальших досліджень та реформування ДПП у сфері безпеки України в контексті воєнного стану визначають такі вчені, як В. Григоренко, Ю. Заскока, А. Марушак, В. Панченко, Р. Прав, А. Сороченко, Н. Ткачук, Б. Шулюк та інші.

Визначення проблемних питань реалізації ДПП в секторі безпеки України відображає актуальні виклики, які залишаються недостатньо вивченими і дослідженими. Нинішній контекст, зокрема міжнародна агресія, терористичні загрози та інші фактори, вимагає звернення уваги до можливостей та проблем, пов'язаних із залученням приватного сектору в сферу національної безпеки. Розгляд та аналіз проблемних питань реалізації відкриває нові перспективи для науковців та дослідників у розв'язанні важливих завдань щодо покращення ефективності та розширення можливостей ДПП в контексті забезпечення національної безпеки.

У низці документів і праць у сфері безпеки і оборони, опублікованих останніми роками В ЄС та в Україні, зазначаються глибокі зміни в характері загроз національній безпеці,

пов'язані з розвитком технологій, зокрема, штучного інтелекту та їх подальший вплив на створення військової техніки. Стійкість і військова міць держави вже значною мірою залежать від наявності ефективних зв'язків державних структур із приватним сектором, їхньої здатності формувати мережі та підтримувати баланс між державним і приватним інтересами. Таким чином, національна безпека стає результатом спільних дій суспільства та держави.

Якщо аналізувати визначення «державно-приватне партнерство», то усталеним є розуміння поняття як системи відносин між державним та приватним партнерами, під час реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) наявних об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та у користуванні (експлуатації) такими об'єктами [3].

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» ДПП – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом [4].

Наразі, розвиток державно-приватного партнерства у сфері безпеки у нашій державі припав на найскладніший час із можливих.

В мирний час ДПП результативно застосовувалось лише у декількох сферах: економічній, медичній, комунальній сферах тощо. Разом з тим, широкого використання ДПП у сфері національної безпеки України до повномасштабного вторгнення не спостерігалось. Але ситуація змінилась, ми можемо це побачити на прикладах діяльності громадських, волонтерських та благодійних організацій.

Досвід відбиття російської агресії свідчить про готовність приватних підприємців вкладати свій капітал у розроблення й виробництво озброєнь для Збройних Сил України. Підприємці самі визначають потреби військових, самі вкладають гроші у створення нових зразків озброєння та військової техніки і, ризикуючи цими коштами, очікують на державне замовлення своєї продукції. Так, безпілотний авіаційний комплекс розвідки та коригування вогню артилерії (БпАК) А1-СМ «Фурія», який був розроблений та серійно випускається приватною компанією НВП «Атлон Авіа», у квітні 2020 р. було взято на озброєння Збройних Сил України. Така діяльність підприємців виникла спонтанно, є такою й дотепер. Без підтримки держави, без потрібного спрямування ця ініціатива може зникнути.

Тому саме державно-приватне партнерство в секторі безпеки України стає об'єктом розгляду в контексті сучасних викликів та загроз. Не дивлячись на потенційні переваги цього механізму для нашої країни, держава стикається з конкретними реалізаціями і впровадження даного партнерства, які потребують уваги та наукового аналізу.

Однією з ключових проблем є відсутність комплексних досліджень ролі державно-приватного партнерства у сфері національної безпеки, зокрема, в умовах воєнного часу. Важливо провести системний аналіз, щоб визначити специфіку та перспективи використання ДПП в умовах загострення конфліктів, доповнити Закон України «Про державно-приватне партнерство» окремим розділом «Державно-приватне партнерство у сфері національної безпеки».

Ефективне впровадження ДПП у сферах воєнної, державної, громадської та кібербез-

пеки виявляється складним завданням. Для розв'язання цієї проблеми необхідно розробити чіткі механізми та законодавчі рамки для реалізації ДПП в секторі безпеки. Постає питання розробки детального актуального законодавства, яке буде відображати сучасні виклики, здатного регулювати питання такого партнерства. Також на підставі оновленого законодавства у сфері ДПП та після проведення огляду недержавних структур безпеки розробити Стратегію розвитку державно-приватного партнерства у забезпеченні національної безпеки, в якій, зокрема, передбачити розвиток приватного сектору національної безпеки України.

Сучасні реалії вимагають розгляду питання розширення можливостей залучення приватного сектору у сферу безпеки та обопони. Зокрема, необхідно розглядати важливі аспекти, такі як залучення приватних інвестицій, інновацій та виконання державних замовлень приватними організаціями для потреб сфери безпеки. Упровадження механізму ДПП потребує розбудову довіри між державою і приватним сектором. Практичні підходи до ДПП вимагатимуть сприйняття приватного учасника як партнера, а не підпорядкованого суб'єкта.

Наступною проблемою на шляху успішної реалізації є відсутність чітко визначених політико-правових механізмів, що не дозволяє ефективно захистити інтереси обох сторін та ускладнює розв'язання проблем взаємодії в неопублічній сфері. На нашу думку, важливим етапом також є спільне розроблення конкретних заходів партнерства, що визначатимуться імплементацією обох сторін, а також такі спільні проекти мають бути всебічно обґрунтованими та проаналізованими щодо можливих ризиків, забезпечуючи стійке та продуктивне партнерство.

Проаналізувавши дані проблемні питання в безпековій сфері для забезпечення прозорого та прогнозованого процесу ДПП на всіх етапах необхідно вдосконалити законодавство, означивши процедури такої взаємодії.

Безумовно, ефективне ДПП потребує створення інституційної архітектури для під-

тримки, моніторингу та відстеження ефективності проєктів. Створення спеціалізованих органів здатних координувати та взаємодіяти з усіма учасниками є важливою складовою успіху. Важливим елементом вдосконалення є впровадження прозорого та зручного механізму оскарження дій державного партнера, зокрема конкурсних комісій на етапі присудження контракту. Це забезпечить справедливість та відкритість у виборі партнерів. Всі ці заходи спрямовані на створення найбільш сприятливого середовища для розвитку ДПП в Україні та покращення якості співпраці між

державою та приватним сектором у сфері безпеки.

Отже, ефективне впровадження ДПП в сфері безпеки в Україні вимагає комплексного підходу та чіткої стратегії. Прозорість, сталість законодавства, розвинута інституційна підтримка та систематичний аналіз ризиків є ключовими елементами успіху. Запропоновані заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку ДПП та покращення взаємодії між державою та приватним сектором у сфері безпеки в Україні.

Анотація

У сучасному суспільстві надзвичайно актуальним є питання, пов'язані з державно-приватною взаємодією, зокрема у сфері безпеки, адже світ сьогодні сповнений загроз для безпечного функціонування держав в цілому, а така взаємодія виступає гарантом співробітництва і залучення приватних структур до вирішення питань держави.

У статті досліджено поняття державно-приватного партнерства у сфері безпеки, а також виокремлено проблемні питання реалізації у цій царині, запропоновано шляхи вирішення таких проблем, що надалі допоможе впровадити ефективне партнерство приватного і державного сектору у сфері безпеки, забезпечуючи стійкість та своєчасність реагування держави на сучасні виклики і загрози.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, безпека, державний партнер, приватний партнер, державна політика.

Mekh Yu.V., Saliieva K.A., Kyrhizova V.S.

Public-private partnership in the security sector of Ukraine: specific problematic issues and ways to solve them

Summary

In modern society, issues related to public-private interaction, in particular in the field of security, are extremely relevant, as the world today is full of threats to the safe functioning of states as a whole, and such interaction is a guarantee of cooperation and involvement of private structures in solving state issues.

The article examines the concept of public-private partnership in the field of security, and also highlights the problematic issues of implementation in this area, and suggests ways to solve such problems, which will further help to implement an effective partnership between the private and public sectors in the field of security, ensuring the sustainability and timeliness of the State's response to modern challenges and threats.

Key words: public-private partnership, security, public partnership, private partner, public policy.

Список використаних джерел:

1. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
2. Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
3. Маркєєва О.Д., Розвадовський Б. Л. Держава та приватний сектор на захисті національної безпеки: від взаємодії до партнерства: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2021. 72 с.
4. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#n44>